

Nový občanský zákoník

Není tomu tak dávno, kdy jsme si kladli otázku, zda nový občanský zákoník schválit, či neschválit, přičemž řady právníků i neprávníků argumentovaly pro, nebo proti tomuto kroku s nižší či vyšší mírou přesvědčivosti, spojenou s obdobnou mírou tolerance vůči názorům odlišným. Otázka v mezidobí již byla zodpovězena, ale závěrečné kolo tohoto klání ještě není ukončeno, neboť jsme nadále udržování politiky v napětí, zda účinnost občanského zákoníku přece jen nebude odložena, přičemž rozložení sil lze stručně shrnout takto: Pravicovní ministři jsou proti odkladu, ovšem to neplatí pro všechny pravicové ministry v rámci koaličních stran, naopak levice je pro odklad, protože má stejně v úmyslu celý občanský zákoník přepracovat k obrazu svému a s ohledem na své očekávané a vysněné drtivé volební vítězství po generální prezidentské zkoušce stejně předpokládá, že bude vhodné nově upravit řadu ustanovení tak, aby bylo dosaženo jisté právní kontinuity s právní úpravou po roce 1948. Smyslem těchto rádek ovšem není polemika nad postoji politiků této země, nýbrž snaha dospět k odpovědi na otázku položenou výše. Pro ty, kteří

už nemají chuť se vracet zpět, což neznamená nic jiného než výše, jen připomínám, že otázka zněla, zda účinnost občanského zákoníku odložit, anebo ne, přičemž neprávníkům (nelze vyloučit, že eprávo čtou i neprávníci, kteří se domnívají, že v názvu je tisková chyba, kde vypadlo písmenko n) na vysvětlenou – klidně chápejte účinnost jako platnost, ačkoliv my právníci samozřejmě víme, že v tom je zatraceně velký rozdíl (ne všichni pak chápeme, jaký), přičemž v tomto konkrétním případě řešíme, zda bude nový zákoník platit od 1. ledna příštího roku, anebo někdy později. Termín později je sice srozumitelný, ale natolik neurčitý, že vyvolává v některých z nás paniku, v jiných mírné chvění a existují mezi námi i jedinci, kteří jsou zcela v klidu, neřku-li taci, kteří ani netuší, že nějaký občanský zákoník existuje již nyní, a tak je stupeň jejich rozehvěnění logicky nulový, pokud jde o právní úpravu novou. Vycházejíce z letité moudrosti, že věci se někdy jeví horší, než pak ve skutečnosti jsou, si proto zkusme představit, jaké následky by vůbec byly spojeny s odkladem účinnosti občanského zákoníku. Mám na mysli nový, nikoliv ten starý, který ještě platí a je také účinný, takže není co odkládat, maximálně by bylo nutné ho ponechat v účinnosti déle, než jsme předpokládali, jinak řečeno bude platit, dokud nebude platit ten nový. A nyní již ke konkrétním návrhům řešení:

1. Odložme účinnost např. na 2. 1. 2014. Budou důsledky katastrofické? Dlouho jsem nad touto variantou přemýšlel a musím se přiznat, že mě nic nenapadlo. Což mě až tak nepřekvapilo, nicméně v tomto případě jsem přesvědčen, že by tato varianta mohla být rozumným kompromisem pro zastávce i odpůrce odkladu. Vlk se nažere, koza zůstane celá a všichni budou mít pocit z dobře vykonané práce, resp. zde z rozumného kompromisu. Je sice divné, že dosavadní zákon by platil jen jeden den v roce, ale zvykli bychom si, ostatně jsme zažili už větší skopičiny. Tuto variantu tak mohou jistě bez obav nazvat variantou superkompromisní.

2. Odložme účinnost na pozdější dobu, třeba na 5. 1. 2014. Vzniká nám sice problém, že by tak nový občanský zákoník platil od neděle, což není příliš vhodné s ohledem na to, že by občané, jimž zákon má především sloužit a současně oni jemu, neměli dost času na seznámení s jeho obsahem uprostřed víkendu, navíc bez možnosti stručného kvalifikovaného výtahu v denním tisku, který v neděli až na výjimky nevyhází (bleskové komentáře nejsou vždy nefundovanější), ale celkově lze tuto variantu považovat za zdařilý kompromis a takto ji nazvat variantou kompromisní.

3. Na rozdíl od předchozích odkladů, které asi nelze považovat za příliš radikální, zvažme odklad na dobu vzdálenější, např. o 6 měsíců. Tato doba poskytne občanům víc času na pochopení toho, oč v textu zákoníku běží, ministru financí možnost uzákonit daňové změny, zejména zavedení jednotného inkasního místa, jímž argumentuje při snaze účinnost odložit, ačkoliv mu většina právníků v této souvislosti nerozumí, a nám všem prodlouží období, do kterého už musíme skutečně celý text nejen přečíst, ale částečně i pochopit. Variantu lze považovat za měkkou a takto ji i nazývat.

4. Další možností je odklad na dobu neurčitou s tím, že počkáme, až se všichni dohodnou v budoucnosti spíše vzdálené, jaký termín účinnosti by byl nejhodnější. Netřeba zdůrazňovat, že půjde o variantu, kde není jisté vůbec nic, dokonce ani to, zda si na ni někdo vzpomene, o obsahu lépe nespekulovat, takže ji považujeme za variantu velmi nejistou.

5. Poslední odkládací variantou budiž odložení účinnosti o jeden nebo více roků, které nám prodlouží samostudijní období, umožní vydání dosud chybějících prováděcích předpisů a změnu řady dalších, uklidní rozrušené soudce a vše se došije méně horkou jehlou, jejímž výsledkem bude méně zbrklé zavedení takto významného kodexu soukromého práva do života. Vlastně i do smrti.

– odložit, či neodložit?

6. Neodkládací varianta je našťastí pouze jedna jediná, tzv. původní, v jejímž důsledku již 1. ledna roku 2014 všichni přestaneme mít způsobilost k právům a povinnostem stejně jako k právním úkonům, ovšem naproti tomu se staneme právními osobnostmi a získáme i svěprávnost, již se nebudeme moci vzdát ani části a pokud tak přesto učiníme, nebude k tomu přihlédnuto, budeme si moci konečně změnit pohlavní orgány, aniž by hrozilo riziko, že nebudeme vědět, jakým dnem k této zřejmě bolestivé změně došlo díky vydávaným potvrzením zdravotnických zařízení, zůstaneme zletilí jako dosud, budeme nedotknutelní a v případě oddělení našich částí těl, které se již neobnoví, bude vyžadován náš písemný souhlas. Věřme v této souvislosti, že nám zůstane alespoň jedna končetina, nejlépe horní, k realizaci dané písemné formy. Uvedený výčet vymožeností, které získáme, ač někdy spojen s jistými ztrátami, samozřejmě není taxativní a zákoník obsahuje další ustanovení, jichž jsou celkem více než 3 000, nicméně nebudu zabíhat do zbytečných podrobností, a tak jen opakuji, že poslední variantou je tato, tedy původní a dosud odsouhlasená.

Výše uvedené varianty určitě nejsou jediné možné a lze si představit spousty jiných s dosazením lhůt delších či kratších, anebo dokonce kombinovat odložení s neodložením a naopak, což při kreativité právnických mozků jistě nebude neřešitelný úkol, avšak omne nimium vertitur in vitium, a tak se raději držme při zemi a pokusme se najít variantu, která je optimální. Ostatně cílem mého snažení není nic jiného než učinit přítrž neustálým spekulacím na téma „bude, nebo nebude ten zákoník platit“ a s tím spojeným praktickým obtížím pro většinu občanů země české, právníky zvláště.

Především bych rád zdůraznil, že jsem dosud nebyl svědkem pozitivní reakce ani od jednoho jediného právníka (-čky). Dosavadní reakce byly podobné: koulení očí směrem k nebesům, krčení ramen, povislé koutky rtů

a verbální stížnosti typu „není to dotažené, je na to málo času, už mě to nebaví, nedá se to nastudovat, nic nebude platit, je tam zastaralá terminologie, vrací nás to do minulého století, je to nesourodé, příliš mnoho nových pojmů, jak to teď budou soudit soudci?“ apod. Mnoho právníků z těch dříve narozených, kteří zvládli přechod ze socialistického na kapitalistické právo, už nemá příliš chuť ani energii se učit něco nového, natolik odlišného od předchozí úpravy, a tak se zřejmě prodlouží fronty na předčasné důchody, které snad nový zákoník neruší, a tak by bylo poměrně snadné najít argumenty pro některou z variant pro odložení účinnosti zákoníku.

Na druhou stranu existuje ovšem dost argumentů opačných, které působí rovněž přesvědčivě. V první řadě je to délka procesu přípravy zákoníku (cca 12 let) a množství práce autorů tohoto veledíla, za níž jim budiž vysloven dík a uznání. Můžeme samozřejmě polemizovat nad každým ustanovením, tím se ostatně živíme, můžeme se ohánět systematickou, archaizmy, terminologií a dalšími údajnými nedostatky ve snaze vyvolat další diskuzi a úpravy, avšak výsledkem těchto snah může být nakonec vylití vaničky i s dítětem neboli pohřbení této normy navždy. Argumenty typu „mohlo to být lepší“ jsou líbivé, ale nyní se zdá, že je na ně poněkud pozdě a snaha něco vylepšit je sice chválná, ale ne v momentě, kdy řešíme event. odklad účinnosti občanského zákoníku.

Takže se dostáváme na závěr a otázka nadále zní – odložit, či neodložit? Vzhledem ke skutečnosti, jak dlouho už jsme „v očekávání“, kolik finančních prostředků a času už bylo na přípravu vynaloženo a v neposlední řadě i s přihlédnutím k tomu, že se politici dokázali na obsahu zákoníku dohodnout bez dalších pozměňovacích návrhů, což považuji za malý zázrak, bych se já nakonec s těžkým srdcem přikláněl k původnímu datu účinnosti od 1. 1. 2014, protože si o sobě nedělám iluze. Daňové příznání podám vždy až na konci března,

vánoční dárky nakoupím nejspíše na Štědrý den ráno, pomlázku začnu shánět o velikonoční neděli a tyto řádky píšu v den redakční uzávěrky. Takže pochybuji, že by mně byl i malý odklad umožnil lepší seznámení se s novým občanským zákoníkem. A než zase sledovat, jak ostře se do sebe pouštějí zastánci a odpůrci zavedení normy do praxe, tak ať už je raději klid. Současně nepopírám, že chápu obavy soudců, naopak ale nechápu obavy některých advokátů, že nový zákoník nabourá judikaturu. O to ta naše profese bude přece zajímavější, vážení! Vždyť vymýšlet a tvořit je přece více povznášejší než hledat a citovat, nemyšlíte? A tak jen dodávám – čekání v cele smrti je horší než vlastní výkon trestu. Tak ať už to konečně začne, ono to nějak dopadne! Ostatně improvizace je naší národní chloubou. ●

JUDr. Josef Vejmelka,
advokát
Vejmelka & Wunsch, s. r. o.

